

УГОСТИТЕЉСКА ОСТАВА

Међу посебне врсте уговора о остави Закон о облигационим односима уврстио је угоститељску оставу, институт којим је регулирана одговорност угоститеља за ствари госта. Како понуђени режим одговорности почива на дистинкцији и комбинацији одговорности за „донијете” и „предате” ствари госта, и начела ограничене и неограничене одговорности угоститеља, потребно је и код анализе института, одвојено разматрати одредбе групиране око ова два облика одговорности угоститеља.

1. Одговорност угоститеља за „донијете” ствари госта

Ријечима законодавца „угоститељске организације удруженог рада и други угоститељи сматрају се оставопримцима у погледу ствари које су гости донијели и одговарају за њихов нестанак или оштећење највише до десет хиљада динара...” (чл. 724 ст. 1).

Угоститељ се може и ослободити те одговорности, али, само ако су ствари оштећене услјед: околности које се нису могле избјећи или отклонити, узрока у самој ствари, понашања госта или особа које га посјећују (чл. 724 ст. 2).

Овим је одредбама дата цјелокупна структура одговорности угоститеља за „донијете” ствари госта, а представљају и кључ за њено разумијевање, па постаје нужна разрада и објашњење свих у њима садржаних елемената одговорности.

1. Субјект одговорности

Текст Закона одговорну особу само означаје и каже да је то „угоститељска организација удруженог рада и други угоститељи”. Њено ближе одређење законодавац препушта посебним прописима којима је регулирана угоститељска дјелатност. А по њима „угоститељске организације удруженог рада” су: организације удруженог рада, пољопривредне задруге, уговорне организације удруженог рада и угоститељски школски центри који се баве угоститељском дјелатношћу (припремање хране и пружање услуга прехране, припремање и услуживање пићем и напцима, пружање услуга смјештаја и кампирање) у угоститељским објек-

тима (под којима се подразумевају: хотел, пансион, туристичко насеље, мотел, преноћиште, камп, одмаралиште, гостионица, рестаурација, пивница, кавана, здрављак, снек-бар, кафе-бар, бифе, крчма, коноба, печењарница, диско-бар и ноћни бар).⁽¹⁾ Термин „други угоститељи“ указује у првом реду на самосталног угоститеља, али, екстензивно тумачен, и на грађане који у својим стамбеним просторијама пружају угоститељске услуге (издавање соба и лежајева, услуге исхране и пансиона), иако њих посебни закони не називају нити уврштавају у угоститеље.⁽²⁾

Овако широко дефинирање одговорне особе за „доијете“ ствари госта је новина 300 коју не налазимо ни у његовом Нацрту ни у компаративном законодавству. Наиме, по Нацрту одговорном особом сматрана је „угоститељска организација удруженог рада, радња и појединац“, али, само ако „прима госте на ноћење“, (чл. 737 Нацрта), а не сваки угоститељ који пружа било какву угоститељску услугу. Истина, чланом 742. Нацрта (сада у непромјењеној редакцији чл. 729 300) асимилирани су са угоститељима болнице, гараже, кола за спавање, од угоститеља само организовани кампови, а генералном клаузулом и подузетници који се баве сличним дјелатностима. Само, примјетимо, сви примјерице набројани подузетници мада пружају врло различите услуге, при њиховом пружању примају клијенте на стан, дају им смјештај и по правилу ноћивање (изузев гараже којој се ствари „предају“, а не „доносе“). У компаративном законодавству ставови су подјељени. По једном старијем схваћању које налазимо у ранијим кодификацијама, одговорне особе су искључиво „гостионичари и хотелјери“ који примају госте на стан (чл. 1952 франц. С. С., чл. 1952. белг. С. С., чл. 487. швиц. ЗО, § 701 BGB итд).⁽³⁾ Друго схваћање, прихваћено у новијим кодификацијама, ставља акценат на „хотелјере“ (чл. 1784 Итал. ГЗ, чл. 846 § 1 Пољ. ГЗ, § 467 Мађ. ГЗ, чл. 429 РСФСР ГЗ, § 433 Чешк. ГЗ итд), али проширује њихову одговорност: а) на подузетнике који нису угоститељи: „јавна купатила, подuzeћа за спаваћа кола и подuzeћа за рјечну пловидбу“ (чл. 851 Пољ. ГЗ с тим што за ствари „које се обично у њих не уносе“ одговара само „кад је такав предмет примио на чување, односно кад је штета настала због умишљаја или грубе немарности“), „санаторијуми, домови и сличне организације“ (чл. 429 ГЗ РСФСР), „гараже и слична подuzeћа у погледу саобраћајних средстава (§ 435 Чешк. ГЗ); б) на поду-

(1) Чл. 1., 7., 11., Закон за угоститељска дјелност, посредовањето во туристичкиот промет и за минималните технички услови на угоститељските објекти, Службени весник на СРМ, бр. 39/77; Закон о угоститељској дјелатности, Службени гласник СРС, бр. 24/73; чл. 2., 4., 13., 20., 23., 37., 116., Закон о угоститељској и туристичкој дјелатности, Народне новине, бр. 14/1978.

(2) Редактори Нацрта текста Међународне конвенције о хотелском уговору у свом коментару чл. 1., сматрају да појединце који сезонски познајмељу једну или двије собе у туристичкој сезони не би требало притиснути одговорношћу која је конципирана за угоститеље (хотелјере) који се „професионално“ баве пружањем угоститељских услуга и који имају знатна средства, а отуда и пословни успјех сразмјеран професионалном ризику. *Avant-projet de Convention sur le contrat d'hôtellerie*, Rome, 1976, стр. 192.

(3) У Француској правној теорији и судској пракси постоје мишљења да се одговорност „гостионичара и хотелјера“: а) не може проширити на угоститеље који не примају госте на стан; б) може проширити на сличне професије од којих се неопходно захтјева повјећење (каване, ресторанти); в) може проширити на све који се налазе у ситуацији која се може упоредити са оном хотелјера и госта. Видите: *Encyclopédie juridique*, Paris, 1952, Т. II, стр. 43.

зетнике међу којима има и угоститеља: „држаоце љечилишта, заводу за јавне представе, купатила, пансиона, гостионица, спаваћих кола и слично“ (чл. 1786 Итал. ГЗ); „купалишта, кафана, ресторана, казалишта и сличних установа“ (§ 471 Мађ. ГЗ), али под посебним увјетима постављеним у закону или разрађеним од правне теорије и судске праксе.⁽⁴⁾

Правно политички разлози којима се правда поштрена одговорност хотелјера за „донијете“ ствари госта бројни су и различити. Рђав глас професије, некад толико наглашаван, постао је хисторијски факт. Уз монополски положај хотелјера, несавладиве тешкоће које би настале за путника кад би морао доказивати његову кривицу, једино хотелјерову могућност да врши надзор над особама у хотелу, наглашава се фидуцијарни карактер односа хотелјера и госта, гдје строга одговорност постаје санкција за повреду дужне бриге и повјерења којег ужива у очима госта. Изузетна одговорност потребна је и да би гост могао мирно и безбрижно користити боравак, смјештај и све друге услуге, а хотелјер нормално обављати дјелатност без опасности да ће бити погођен неповјерењем јавности. Мир и спокојство које гост треба наћи у модерном хотелу, долази од сазнања да хотелјер бдије на његовим стварима, на што је принуђен строгом одговорношћу.⁽⁵⁾ Да ли су сви ти разлози присутни не само у односу госта и угоститеља, који пружа услугу смјештаја, већ и госта и сваког угоститеља без обзира на природу услуге пружене госту? На то питање наш је законодавац одговорио афирмативно имајући при томе у виду све присутнију тенденцију у модерном праву да се интересима госта пружи што ефикаснија правна заштита.

2. Објект одговорности

Да би угоститељ био одговоран потребно је да нестанак или оштећење погоди „донијете“ ствари госта (чл. 724 ст. 1). Садржај појма „донијете ствари“ наш је законодавац препустио бризи судова и правне теорије. Што се тиче компаративног законодавства, може се рећи, да је стандард донијете ствари у неким кодификацијама само споменут, док га друге, мада различито, к томе и ближе дефинирају. Кад је само

(4) По Мађ. ГЗ „одговорност установе обухваћа само ствари које посјетиоци, по правилу обично доносе са собом у такве просторије“, међутим, „ако се посјетиоцима дају одговарајуће просторије за чување њихових ствари, установа сноси одговорност само за штету која је настала на стварима које су тамо биле смјештене“. (§ 471. т. а и б).

У талијанској правној теорији и судској пракси режим одговорности „хотелера“ примјњује се без резерве на подузетнике наборјене у чл. 1786 ГЗ, а на „сличне“ активности на које указује генерална клаузула истог члана (под које се подводе: изнајмљивачи соба, бар, кафе-бар, сластичаришца, камп, свратиште, интернати и пансион, планинске куће, фризерски салон, самопослуге (self-service, *vacon-restaurant* и т. сл.) само ако су кумулативно испуњене следеће претпоставке: а) потребно је да се дјелатност обавља у виду подuzeћа (организирано и професионално); б) да је клијент за вријеме пружања услуга дужан боравити у просторији и за то вријеме није у могућности да врши директну особну контролу над стварима; в) да обзиром на природу услуге и њено трајање постоји потреба да подузетник врши надзор над унијетим стварима. Види ближе: V. Geri, *La responsabilita civile dell' albergatore*, Milano, 1972, стр. 161.

(5) M. Fragali, *Contratto di albergo*, *Enciclopedia del diritto*, Milano, 1958, I, стр. 963;

J. P. Couturier, *L'contrat d'hôtellerie*, Dijon, Том II, стр. 346.

споменућ у употреби су врло уопћене формулације, као: „ствари донијете од путника који код њих одсједају“ (чл. 1952 франц. С. С., чл. 1952 белг. С.С., чл. 487 Швиц. ЗО); ствари донијете од клијента у хотел, а које њему нису предате“ (чл. 1784 итал. ГЗ); „имовина грабана која се налази у просторијама које су им додијељене, иако имовина није била посебно дата на чување“ (чл. 429 ГЗ. РСФСР) и т. сл. У земљама чији законици познају само опћените формулације, постоји богата правна литература која се бави дефинирањем њиховог садржаја, али исто тако и неуједначена и каткад контрадикторна судска пракса. Због тога „унијете ствари“ новије законодавство настоји ближе одредити. Тако Чешки ГЗ сматра да су „унијете оне ствари које су донијете у просторије одређене за смјештај ствари или ствари које су у ту сврху биле предате неком од радника организације“ (чл. 433). Унесеном ствару сматра се у пољском ГЗ. „ствар која је повјерена лицу које држи хотел или сличну радњу, лицу које је код њега запослено, или ствар која је смјештена на мјесту које та лица одреде, односно намјене за ту сврху“ (чл. 846 § 2). Исто рјешење, мада у различитој редакцији, садржи и мађарски ГЗ. (чл. 467 ст. 2). Најисцрпнију дефиницију налазимо у њемачком Г. З., кад у чл. 701. каже да се унијетим сматрају: „1. ствари, које су у вријеме примања госта ради уконачења унесене у угоститељско подuzeће, или на мјесту изван угоститељског подuzeћа, које су угоститељ или његови људи означили, или које су донесене на мјесто изван угоститељског подuzeћа, које је угоститељ опћенито за то одредио или које су иначе изван угоститељског подuzeћа узете на чување од угоститеља или његових људи. 2. ствари, које су унутар примјереног рока прије или после времена у које је гост примљен на уконачење, преузете на чување од угоститеља или његових људи“.⁽⁶⁾

Већ и овако кратак компаративни преглед сугерира закључак да је наш законодавац изузетно сүдржан кад је у тексту чл. 871. само казао: „ствари које су гости донијели“. Истина, овако уопћен стандард оставља широко поље креативној улози судске праксе дајући јој могућност квалификације с обзиром на све околности сваког конкретнoг случаја, али може донијети и несигурност странкама ако би отворио простор неуједначеним одлукама судова. Ми још немамо судску праксу која би нам указала на могуће садржаје стандарда. Ипак, наслоном на досадашњу праксу судова и правну теорију, особито компаративну, могли би рећи да су „донијете“ све покретне ствари које је гост донио у просторије у којима угоститељ пружа угоститељске услуге, без обзира да ли је гост власник ствари или само њихов посједник или детентор. Осим тога, код „донијетих“ ствари није потребна сагласност угоститеља

(6) Према Европској конвенцији сматрају се унијетим у хотел: а) ствари које се налазе у хотелу за све вријеме док путник располаже смјештајем; б) ствари над којима хотелер или особа за коју он одговара превзима надзор ван хотела за вријеме док путник располаже смјештајем; в) ствари над којима хотелер или његови људи превзимају надзор у хотелу или ван њега у „различитом времену трајања“ прије или после времена у коме путник располаже смјештајем. Convention Européenne sur la responsabilité des hôteliers quant aux objets apportés par les voyageurs. Paris 1962., чл. 1. Anexa. У истој редакцији преузето је дефинирање унијетих ствари у Цијету међународне конвенције о уговору о хотелским услугама (чл. 15).

за њихово уношење, а нити предходно обавјештење од стране госта, али је битно и потребно да ствари убу у угоститељски објект. Отуда, често ће ствари госта, добити или не, правни статус „донијетих“ зависно о ужем и ширем схваћању угоститељског објекта. Поменимо да традиција, судска пракса и правна теорија упућују на широку интерпретацију кад под угоститељским објектом подразумјевају не само просторе које користи гост сам или заједно са осталим гостима (соба, рестаурант, терасе и т. сл.) већ и све попутне објекте који су у функцији дјелатности угоститеља (паркиралишта, плаже, базени, депандансе, гараже и т. сл.). (7) По тексту закона у угоститељски објект ствари доноси „гост“. А гост је свака особа која користи, и док користи услуге угоститеља. Отуда, ствари: особља угоститеља или других особа којима се служи у извршењу својих обвеза, особа које посјећују госте, особа које изводе радове у објекту, пословних сурадника угоститеља и т. сл., немају статус „донијетих“ ствари. Укратко, њихове су ствари *extra negotium sauponis*.

Гранични случај представљале би ствари госта које угоститељ преузима на аеродрому, у луци, на аутобуској или железничкој станици, дакле, прије него ли су унијете у угоститељски објект, или кад преузима ствари од особа које још немају својство госта, јер претходно нису склопиле са угоститељем уговор (нису рјечником пословне праксе резервирале услуге). Томе сличан је и случај са стварима особа које су ушле у угоститељски објект и затражиле услуге, али угоститељ није у могућности прихватити њихову понуду (нема слободних соба, столова у рестауранту и т. сл.). Код разматрања таквих и сличних случајева у компаративној правној пракси и теорији мишљења су подијељена. Дио француске правне праксе и теорије сматра да ствари преузете од угоститеља ван објекта, претстављају „донијете“ ствари, док други, претежни, оспорава им то својство и сматра да њихово оштећење треба разматрати или унутар уговора о пријевозу или обичног уговора о остави, јер све до момента док се ствари не унесу у угоститељски објект, такве радње људи угоститеља нису типично угоститељске, а ни гост још ефективно не борави у угоститељском објекту. (8) У швицарској судској пракси и њемачкој правној теорији и пракси судова те ствари имају статус „донијетих“ (чл. 701., ст. 2. т. 2. BGB). Полази се од становишта да је успостављањем односа између ствари и угоститеља створена претпоставка

(7) A. Visco, *Nota, Studi di giurisprudenza, Nuovo diritto*, 1970, стр. 44. Наша се судска пракса приклања таквом схваћању. Тако у пресуди Врховног суда СРХ, изнијето је становиште да „за постојање посебне одговорности угоститеља у погледу ствари које унесу њихови гости није одлучно да су ствари унијете у основни смјештај и објект. Једнака одговорност угоститеља постоји и онда кад су ствари унесене у покрајне и споредне просторије, па и у оне које нису физички везане за главни објект (као што су на пр.: гараже, помоћне просторије и сл.), поготово у случају кад је сам угоститељ ставио на располагање такву просторију у сврху да у њу унесе своје ствари“. Пресуда В.С.Х., Гж-2732/69. од 19. 03. 1970. Преглед судске праксе Врховног суда Хрватске у год. 1970., Загреб 1970., стр. 9.

(8) J. P. Couturier, о. с., стр. 394; R. Rodière, о. с., стр. 44; R. Gajac, *La responsabilité civile d'hôtelier*, Paris, 1936., стр. 116.

за ризик.⁽⁹⁾ Овом мишљењу приклања се и наша судска пракса.⁽¹⁰⁾ Свакако ове разлике долазе добрим дијелом и отуда што ставови и мишљења полазе од различитих основа одговорности угоститеља (од уговора о угоститељским услугама, преко уговора о угоститељској остави као акцесорног или самосталног, до вануговорне одговорности). Под изразом „ствари” треба подразумевати све покретне ствари које гост донесе. Ипак, прихватљиво је мишљење Couturiera да то не могу бити ствари које угоститељ није обвезан примити, као изузетно гломазне и неприличне ствари или које су штетне и подобне да нанесу штету гостима и угледу угоститеља (дивље животиње, експлозив, ствари неугодног мириса итд.).⁽¹¹⁾ Међу стварима које данас највише привлаче пажњу правника несумњиво је аутомобил госта. У правној теорији раширено је мишљење да аутомобил није мање особна ствар госта од његовог кишобрана или одијела и да већ, зато неминовно улази у поље „донијетих” ствари. К томе, правни писци истичу да не би било правично лишити угоститеља бриге и старања о највриједнијем дијелу имовине госта.⁽¹²⁾ Међутим, у компаративном законодавству нема те једнодушности. Има текстова који изричито предвиђају да се под „донијетим стварима” госта не подразумевају возила, ствари остављене у њима, ни живе животиње.⁽¹³⁾ Ово искључење одговорности угоститеља правда се бројним разлозима. Истиче се потреба разликовања уговора о угоститељским услугама и уговора о гаражирању возила. Томе додају да би велика вриједност возила изискивала знатно помјерање граница одговорности угоститеља, а тада повећани ризик не би био у сразмјери с ниском цијеном пружених услуга. Осим тога, примјећено је да је аутомобил за проузрочене штете ионако покриврен осигурањем и т. сл.⁽¹⁴⁾

(9) При томе у њемачком праву није значајно да ли је између госта и хотелера склопљен уговор. Видите ближе: Cohn, *Manual of german law*, 1968., vol. 1, стр. 148; *Rapport sur le contrat d'hôtellerie*, Etude XII — Doc. 9, UNIDROIT., Rome 1974., стр. 45. У талијанском праву сматра се да је основ одговорности у уговору, међутим, постоји и мишљење да је одговорност угоститеља вануговорна, и да ријечи „клијент”, „гост” не треба тумачити као „уговорна страна”, већ шире као особе које долазе угоститељу с намјером да прибаве услуге које се нуде јавности. Отуда, мисли овај аутор, „чинијете” су ствари госта који тек тражи смјештај, без обзира да ли ће његова понуда бити прихваћена или не. R. Miccio, *Dei singoli contratti*, Torino, 1966, стр. 42.

(10) „Одговорност угоститеља и хотелера за штету на стварима настаје од тренутка кад су они или њихови најемпешеници и послуга преузели ствари од појединих лица као њихових будућих гостију, а не од тренутка када су та лица уписом у књигу путника и формално примљени као гости. Практика је, да послуга угоститељских предузећа преузима ствари путника још на жељезничкој или паробродској станици, далеко од угоститељске радње или хотела и док путник формално још није примљен за госта, али и у случају штете на стварима која се десил од станице до угоститељске радње отпала од угоститеља не само пошто су унијете у угоститељску радњу.” Пресуда Врховног суда НРБиХ, Гж. 382/53.

(11) J. P. Conturier, о. ц. стр. 352; Посебне уздаци у угоститељству предвиђају забрану увођења животиња, „запаливог, експлозивног и материјала с непријатним мирисом и слично” (уз. 29. и 30.).

(12) V. Geri, о. ц. стр. 100; R. Rodière, о. ц. стр. 44; Ph. Tourneau, *La responsabilité civile*, Paris, 1972, T. I., стр. 339.

(13) § 701 стр. 4. БГБ; чл. 7 Анекса Европске конвенције о одговорности хотелера за ствари које су унијели путници, Париз, 1962., Section 2 (c), *Hotel Proprietors Act*, 1956. (Енглеска); чл. 1954 Белг. ГЗ.; чл. 20., т. 6. Нацрта Међународне конвенције о уговору о хотелским услугама.

(14) *Rapport sur le projet d'UNIDROIT pour une loi uniforme*, 1935, *L'Unification du droit*, *Projet II*, стр. 21; *Rapport sur le contrat d'hôtellerie*, 1974, UNIDROIT, Etudes XII — Doc. 9, стр. 42.

Мањи број закона има одредбу којом изричито убраја аутомобиле у „донијете ствари”, али обично уз испуњење посебних увјета.⁽¹⁵⁾ Остали нама познати грађански законици не садрже одредбе које би се посебно односиле на возила. Њима се је придружио и ЗОО. Међутим, судска пракса и правна теорија тих земаља сматра да је аутомобил, као и свако друго моторно возило, „донијета ствар”, ако је смјештен на површину над којом угоститељ има контролу и која представља интегрални или зависни дио угоститељског објекта (двориште, паркиралиште угоститељског објекта и т. сл.).⁽¹⁶⁾ У француској теорији и правној пракси истакнуто је и мишљење да аутомобил треба третирати као „донијету” ствар и кад је смјештен на јавној површини (цести, насипу и т. сл.), у близини угоститељског објекта (обично испред), али само ако гост није могао смјестити своје возило на за то одређеним површинама (гаража или паркиралиште су заузети), а смјестио га је ван објекта по упутама угоститеља или његових људи.⁽¹⁷⁾

3. Одговорност и њено искључење

По чл. 724. угоститељ је као оставопримац ограничено одговоран за оштећење или нестанак донијетих ствари госта. Понуђени текст правној теорији и пракси неизбјежно доноси питање: какву одговорност је ЗОО намјенио нашем угоститељу? Бар и сумарни компаративни преглед, сматрамо, могао би бацити више свјетла на постављено питање и бити од драгоцјене користи при изналажењу дужног одговора. У француској правној теорији и пракси једнодушно је мишљење да хотелјер и с њим асимилирани угоститељи преузимају, у односу на унијете ствари госта, обвезу чувања која је обвеза резултата. Отуда одговарају за свако оштећење или уништење унијетих ствари, осим ако докажу да је штета проузрочена вишом силом.⁽¹⁸⁾ Редактори Европске конвенције и Преднацрта Међународне конвенције сматрају хотелјера одговорног за професионални ризик, а ослобођење одговорности везују за вишу силу и друге разлоге које познаје и наш ЗОО.⁽¹⁹⁾ У италијанској правној теорији мишљења су подијељена. По једном, заступљеном код старијих правних писаца, одговорност хотелјера је посљедица пропуштене пажње

⁽¹⁵⁾ *Sektion 6 (2), Hotel Proprietors Act, 1963*, Ирске, под увјетом да је хотелеру, или овлашћеној особи хотелера, познато присуство аутомобила; У закону којим модифицира чл. 1952 — 1954 С. С., француски законодавац изричито предвиђа да су хотелери одговорни за оштећење или нестанак ствари остављених у аутомобилима паркираним на мјестима која су у њиховом посједу и употреби. Тим прије те се одредбе односе и на сам аутомобил. Сличну одредбу садржи уз 27. т. 4 наших Посебних узасни у угоститељству.

⁽¹⁶⁾ V. *Geri*, о. с. стр. 96 — 104; M. *Fragali*, о. с. стр. 979; C. *Bourseau*, *La Gestion hôtelière*, Париз, 1977, стр. 1015; Према пресуди Врховног суда Хрватске „хотелско подузеће одговара свом госту за штету коју претрпи услјед тога што му је украден аутомобил кога је по упуту хотелског службеника оставио на хотелском паркиралишту” Пресуда ВСХ, — 2654-73 од 27. VI 1974.

⁽¹⁷⁾ J. P. *Couturier*, о. ц., стр. 403—405;

⁽¹⁸⁾ H. L. J. *Mazeaud*, *Leçons de droit civil*, Париз, Том III, стр. 667; R. *Rodière*, о. ц. стр. 44; J. P. *Couturier*, о. ц., стр. 427. Слично мишљење код нас заступа професор Богдан Лоза, Види: Б. Лоза, *Облигационо право*, Сарајево, 1961, стр. 245.

⁽¹⁹⁾ *Avant-projet de Convention sur le contrat d'hôtellerie*, UNIDROIT, Rome, 1976, стр. 232.

у чувању унијетих ствари.⁽²⁰⁾ За друге одговорност је објективна.⁽²¹⁾ У новијој литератури распрострањено је мишљење да је одговорност угоститеља облик „законски усмјерене одговорности“, која није субјективна (јер се игнорира кривица угоститеља) ни објективна (јер се не тражи строги однос материјалног каузалитета између понашања угоститеља или његових људи и штете) већ да би настала довољно је да се штета реализира у правној свери угоститеља који обавља угоститељску дјелатност у угоститељском објекту и његовим депанденсама.⁽²²⁾ У закључку могло би се рећи, да ма колико да су различита, мишљења правних писаца у једном су сагласна: за штету проузрочену донијетим стварима госта угоститељ одговара и кад није крив, што више, може се ослободити одговорности само доказом у закону набројаних разлога међу којима је и виша сила схваћена као вањски догађај који се није могао отклонити ни избјећи.

Нашем угоститељу ЗОО је намјенио положај оставопримца, који, за разлику од обичног оставопримца, нема ствари госта у детенцији, због чега обавеза чувања подразумјева и подузимање мјера контроле и надзора у угоститељском објекту како би се избјегле штете на донијетим стварима госта. Укратко, угоститељ је обвезан пажњом доброг привредника или доброг домаћина, подузети неопходне мјере подобне да спријече губитак или оштећење донијетих ствари госта, што је и циљ угоститељске оставе. Међутим, како се по ст. 2. чл. 724. угоститељ може ослободити одговорности тек ако докаже да је пропаст или оштећење ствари проузрочено догађајем који се никаквим мјерама или средствима није могао избјећи или отклонити, дакле, доказом да је околност која је проузрочила штету по себи таква да се објективно, као изванредна и атипична мора сматрати неотклоњивом, то ће угоститељ бити одговоран и за штете проузрочене догађајима који измичу и надлазе пажњу доброг привредника или доброг домаћина, због штетних догађаја који су требали бити под његовом контролом, јер су се реализирали унутар његове економско-правне сфере, иако му се не могу уписати у кривицу. Дакле и наш угоститељ треба сносити одговорност за случајне штете, или боље за ризик.⁽²³⁾ Тако, да илустрирамо примјером, угоститељ неће бити одговоран за штете на донјету ствар госта проузрочене пожаром или поплавом која је наишла на угоститељски објект, пљачком изазваном терористичким нападом или ратним догађајима, али бит ће одговоран за штете проузрочене пуцањем цијеви водовода, пожаром изазваним кваром електричне инсталације, крађом коју је извршио други

⁽²⁰⁾ М. Fragali, о. ц. стр. 982—983; Код нас: Б. Благојевић, Посебни днo Облигацног права, Београд, 1939, стр. 204.

⁽²¹⁾ R. Miccio, о. ц., стр. 45; Код нас: С. Цугој, Облигације, Љубљана, 1976, стр. 408.

⁽²²⁾ V. Geri, о. ц., стр. 124; P. Trimarchi, *Instituzioni di diritto privato*, Милано, 1975, стр. 322.

⁽²³⁾ Кад наш угоститељ не би одговарао за случајне штете, већ само за штете које му се могу уписати у кривицу, онда не само да би био једини угоститељ на свијету који би уживао кумулативно погодности квалитативно(субјективна одговорност) и квантитативно (одговорност до одређене суме) ограничене одговорности, већ, како одговара по ст. 3. чл. 274. неограничено „ако је штета настала његовом кривицом“, ни теорија ни судска пракса не би могле знати код ће угоститељ одговарати ограничено, а кад неограничено.

гост, особа која улази у угоститељски објект, па чак и кад аутор крађе није познат. Само, као што је то чест случај код примјене одговорности за ризик занимања, 300 истовремено предвиђа и границе њене примјене и тиме ублажава одговорност угоститеља. Наиме, по ст. 1. чл. 724. угоститељ је одговоран за нестанак или оштећење донијетих ствари госта највише до суме од десет хиљада динара. Ограничена одговорност повлачи и питање: да ли се ограничење односи на сваку насталу или оштећену ствар или на све ствари које је гост донио у угоститељски објект, и друго, да ли се ограничење односи на сваки штетни догађај или на све штетне догађаје који су погодили ствари госта за вријеме боравка у угоститељском објекту? Из природе ограничене одговорности произлази да се она односи на све донијете ствари госта, јер кад би се односило на сваку поједину ствар, ограничење би се до те мјере могло мултиплицирати да би изгубило сваки смисао и функцију. Што се другог питања тиче, треба сматрати да се ограничена одговорност везује за сваки штетни догађај, а не све који су погодили ствари госта за вријеме боравка у угоститељском објекту. Кад тако не би било, и кад би се ограничење односило само на један штетни догађај, а не и све друге који су послије њега задесили ствари госта, били би у присуству посебног случаја неодговорности угоститеља, што је противно духу чл. 727. и чл. 724. 300.

Да би због оштећења или нестанка ствари гост могао ангажирати одговорност угоститеља, потребно је да чим открије оштећење о томе без одлагања обавјести угоститеља (чл. 726). Ова одредба претставља конкретизацију начела савјесности и поштења, јер заиста, само на вријеме обавјештен хотелјер може утврдити обим и карактер штете, подузети мјере за смањење штете а и подузети радове за остварење регресних права према одговорним особама.⁽²⁴⁾

У случају спора, довољно је да гост докаже да су ствари оштећене у угоститељском објекту и обим претрпљене штете, па да угоститељ буде за њу ограничено одговоран. Међутим, ако гост успије доказати и кривицу угоститеља или особа за које он одговара (чл. 726), односно, ако се утврди да је штета настала кривњом угоститеља или кривњом особе за коју одговара (чл. 724. ст. 3. *in fine*), не само да ће гост моћи поставити оштетни захтјев иако није о штети обавјестио угоститеља, него се угоститељ неће моћи више позивати на погодности ограничене одговорности предвиђене ст. 1. чл. 724. При томе, истиче се у компаративној правној теорији да кривица угоститеља подразумјева само намјеру или грубу немарност.⁽²⁵⁾

Разлозима који искључују одговорност угоститеља за „донијете“ ствари госта 300 посвећује пуну пажњу. Најприје у ст. 2. чл. 724. пре-

⁽²⁴⁾ М. Бартош, Међународна хотелјерска одговорност, Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1935, бр. 3, стр. 273 и 274.

⁽²⁵⁾ V. Geri, о. ц. стр. 111; М. Fragali, о. ц., стр. 967.; Европска конвенција у чл. 2. тач. д., допушта могућност да хотелер у том случају ограничи своју одговорност, али посебним писменим договором потписаним од госта који ће имати učinак тек под увјетом да кривица хотелера није намјерна или „кривица еквивалентна доласку“.

двѣћа искључење одговорности, ако је оштећење или пропаст ствари проузрочена:

а) *„услијед околности које се нису могле избјећи или отклонити“*. Примјетимо да редакција текста не поставља захтјев „страног узрока“, као што је то учињено на пр. у чл. 671. ст. 1. ЗОО. Ако то није редакцијска грешка, поставља се питање: да ли околности које искључују одговорност угоститеља требају бити схваћене као догађај који се на један објективан начин никаквим мјерама угоститеља нису могли отклонити или избјећи, без обзира да ли су вањски или произлазе из унутрашње правне сфере угоститеља, или је пак интенција редактора у потреби да се отклоњивост догађаја разматра са становишта угоститеља чија је одговорност у питању, дакле са становишта да ли је конкретни угоститељ и поред своје највеће брижљивости могао својим средствима и мјерама спријечити настајање штетног догађаја. У том случају угоститељ се ослобађа одговорности ако докаже да ни поред своје пажње доброг привредника или доброг домаћина није могао отклонити нити спријечити штетни догађај. Излази, да за штетне догађаје који представљају типичне ризике занимања (крађа коју је извршио други гост) наш угоститељ не би био одговоран. Сматрамо да се оваквој, али могућој интерпретацији, одупиру: традиција, модерна компаративна схваћања, наша судска пракса а што је најзначајније, потребе и захтеви савременог живота.

б) *„услијед неког узрока у самој ствари“*. Овај разлог искључења одговорности познају тек новији грађански законици и бројне конвенције из области транспортног права, одакле су га, мислимо, преузели и редактори ЗОО. У сваком случају за угоститеља је користан и правичан, јер да њега нема, тешко би било прихватити макар и ограничену одговорност угоститеља за оштећења изазвана природним својствима или маном ствари које су само донијете у угоститељски објект, над којима гост, а не угоститељ врши непосредни надзор, и држи у свом посједу. И управо због тога што нема ствари у посједу не само што најчешће не познаје њихову природу или мане, него и кад би их познавао не би био у могућности спријечити или смањити штетне посљедице. Искључење, дакле, налази свој основ у немогућности да угоститељ и највећом пажњом и назором спријечи или смањи штету.

в) *понашањем госта, особе које доводи или га посјећују*. Постављајући ово правило законодавац је пошао од претпоставке да је гост независно од угоститеља сам одабрао особе којима се ближе окружује, због чега треба сносити ризик штете које му такве особе проузроче. Осим тога особе које окружују госта у угоститељском објекту имају из обзира гостопримства, већу слободу кретања, која се осталим особама, особито у објектима намјењених ноћивању редовито ускраћује, па на извјестан начин измичу свакој контроли и надзору угоститеља, због чега би било неправично оптеретити га одговорношћу за штете проузрочене госту њиховим понашањем. Тим прије треба бити искључена одговорност угоститеља ако је штета настала понашањем самог госта. При томе под „гостом“ требало би подразумевати особу која користи услуге

угоститеља; а под „особама које је гост довео“ чланове његове породице и особе којима се служи у обављању занимања (секретарице, кореспонденти, дактилографкиње, возачи и т. сл.) без обзира да ли оне истовремено користе или не услуге угоститеља. „У посјет“ долазе у правилу особе изван угоститељског објекта, али могу то и други гости (на пр. посјета госта у соби хотела). Примјетимо да текст ЗОО код искључења одговорности угоститеља употребљава термин „понашањем“ госта и њему асимилираних особа. Тиме су редактори ЗОО препустили интерпретацију овог термина судовима који ће требати сами одредити врсту и ступањ кривике коју угоститељ мора доказати да би искључио своју одговорност. У талијанском праву (чл. 1784 ГЗ) хотелјер може искључити одговорност само ако докаже намјеру или грубу немарност госта или њему асимилираних особа. К томе, у талијанској теорији, раширено је мишљење да треба постојати и директна каузална веза између понашања тих особа и штете која такво понашање треба имати за једини и искључиви узрок.⁽²⁶⁾ И у француској правној теорији и пракси захтјева се „тијесна“ каузална веза са штетом а „непажња госта треба да је таква да без ње не би било штете“, што судови своде на долус и грубу немарност.⁽²⁷⁾ Ипак, талијанска и француска судска пракса сматрају да је могућа и подјељена одговорност госта и угоститеља.⁽²⁸⁾

4. Основ одговорности

Док су посебну, пооштрену одговорност угоститеља за нестанак или оштећење донијетих ствари госта прихватили готово сви правни системи, дотле о правном основу из кога она извире таква једнодушност у теорији није постигнута. У правној теорији правне писце можемо подијелити углавном у двије групе: на присталице вануговорне и присталице уговорне одговорности. По првима, да би дошло до одговорности угоститеља, није потребан никакав уговор између госта и угоститеља, довољно је да се успостави фактички однос угоститеља и ствари госта, да ствари буду унијете и оштећене.⁽²⁹⁾ При томе међу аргументима којима подупиру свој став посебно истичу одговорност угоститеља за ствари које су унијели гости који не могу уговорну способност, као и одговорност за штету коју проузроче остали гости угоститеља који се не могу сматрати угоститељеви помоћници за чије би радње угоститељ могао одговарати из уговора.⁽³⁰⁾ Осим тога, по њима, гост је не само особа која користи услуге угоститеља, већ и свака која

⁽²⁶⁾ V. Geri о. ц. стр. 126; M. Fragali, о. ц., стр. 986; У том смислу и чл. 846 § 1. Пол. Г. З.

⁽²⁷⁾ J. P. Couturier, о. ц., стр. 434.

⁽²⁸⁾ Види пресуде: Supra nota 25 и 26.

⁽²⁹⁾ К. Зупанчић, *Zakonita odgovornost hateliriev za prinesene stvari gostov*, Љубљана, 1966, стр. 5; С. Цигој, *Kontrakti in reparacije*, Љубљана, 1973, стр. 184.

⁽³⁰⁾ Д. Аранђеловић, *Одговорност гостионичара према путницима због претрпљене штете у гостионици на унесеним стварима*, Београд, 1906, стр. 7; А. Gams, *Одговорност за радње трећих лица у приватном праву*, Београд, 1940, стр. 108. На вануговорну одговорност упућује § 433 Цеск, Г. З, § 701 БГБ.

има само намјеру користити услуге као и особа која их више не користи.⁽³¹⁾ Нешто је већи број присталица уговорне одговорности угоститеља. Ови аутори, осим што се позивају на текстове закона и истичу у прилог свог става могућност угоститеља да ограничи или искључи одговорност, што не би могао кад би његова одговорност била вануговорна.⁽³²⁾ Међутим правни писци који прихватају уговор за основу одговорности угоститеља разлилазе се код питања његове правне природе. Из мноштва понуђених квалификација могуће је извојити најприје ауторе по којима одговорност угоститеља за донијете ствари госта има свој извор у различитим врстама уговора о остави. Тако углавном француски правни писци, полазећи од чл. 1952. сс., сматрају да је гост, који не може слободно бирати ни познавати репутацију, угоститеља, уносећи ствари у угоститељски објект склопио са угоститељом уговор о нужној остави (*depozitum miserabile*).⁽³³⁾ Једна друга група аутора држи да је угоститељ госту одговоран из обичног уговора о остави. Додуше ова квалификација има своје нијансе. По једној, уговор о остави је самостални уговор.⁽³⁴⁾ По другој узгредан у саставу уговора о пансиону као мјешовитог уговора. На крају, мањи број аутора сматра да је закључен посебан уговор о остави тзв. угоститељска остава и то било да представља саставни дио мјешовитог уговора,⁽³⁵⁾ било да је аутономни уговор дистингован од осталих уговора који везују госта и угоститеља.⁽³⁶⁾ У правној теорији, особито новијој, уговору о остави као основу одговорности угоститеља за донијете ствари госта упућују се оштри приговори. Примјећују правни писци да гост не предаје ствари, односно да угоститељ не постаје детентор донијетих ствари, да му није позната њихова вриједност, да не смије извршити њихову идентификацију, да није обвезан вратити ствари, укратко, да недостају битни елементи уговора о остави, због чега тај уговор као основ одговорности треба напустити. Ови правни писци сматрају да је угоститељ с гостом закључио само уговор о хотелским услугама, из чије комплексне садржине уз остале преузима и обвезу надзора и бриге над имовином госта донијетом у хотел.⁽³⁷⁾ З.О.О. директно спомиње основ одговорности угоститеља за унијете ствари госта и сматра да је то уговор о угоститељској остави у коме се угоститељни „сматрају оставопримцима” (ст. 1 чл.

⁽³¹⁾ R. Miccio, о. ц., стр. 42; Позивом на § 701. Б.Г.Б. и бројни њемачки писци. Види: P. Klein, *Rechtshandlungen im engeren Sinne*, München, 1912, стр. 39.

⁽³²⁾ M. Fragali, о. с., стр. 984; V. Geri, о. с., стр. 90.

⁽³³⁾ Aubry et Rau, *Droit civil français*, Paris, 1951, T. VI, стр. 183; R. Savatier, *Traité de la responsabilité civile en droit français*, Paris, 1951, I. I, стр. 171; J. Gombert, *Des rapports juridiques entre hôteliers, aubergistes et voyageurs*, Lille, 1900, стр. 134; A. Sarraute, *Rapports juridiques entre l'hôtelier et le voyageur modernes*, Paris, 1911, стр. 91.

⁽³⁴⁾ E. Casati, G. Russo, *Manuale del diritto civile italiano*, Torino, 1950, стр. 617.

⁽³⁵⁾ Б. Благојевић, *Посебни дио облигационог права*, Београд, 1939, стр. 203; С. Јакшић, *Облигационо право*, Сарајево, 1953, стр. 127; С. Перовић, *Облигационо право*, Београд, 1973, стр. 549.; М. Вуковић, *Обвезно право*, Загреб, 1964, Т. II стр. 135.

⁽³⁶⁾ Campogrande, *Sul carattere giuridico del deposito in albergo*, La Legge, 1906, инт. према: А. Giovane, Il „contratto d'albergo”, *Rivista del diritto commerciale*, Милано, бр. 3—4/1940, стр. 158.; Б. Лоза, *Облигационо право, посебни дио*, Сарајево, 1971, стр. 160.

⁽³⁷⁾ M. Fragali, о. с., стр. 982; V. Geri, о. с., стр. 667; Редактори Европске конвенције и Напра међинационалне конвенције о хотелерском уговору. *Rapports sur le contrat d'hôtellerie*, Rome, 1974, стр. 21.

724). Свакако као посебан случај оставе, угоститељска остава има и своје специфичности којима се разликује од редовите оставе. У првом су реду својства контрахената: угоститељска остава везује само госта и угоститеља. При томе ЗОО дефинирање „угоститеља” препустио је одредбама посебних закона, а појам „госта” правној теорији и пракси. Мада несигурно, могли би сматрати гостом особу која користи услуге угоститеља, или прецизније, особу која са угоститељем закључује уговоре чији је предмет у пружању угоститељских услуга (уговор о хотелским услугама, уговор о кампирању, уговор о рестаурантским услугама и т. сл). Отуда се угоститељска остава не појављује никад као самостални, главни уговор, што је њена друга посебност.⁽³⁸⁾ У једном ширем, а не правнотехничком смислу, угоститељска остава је и нужна, јер прати сваки уговор о пружању угоститељских услуга. И заиста, бар начелно, нити угоститељ може бранити госту доношење ствари, а нити је могуће замислити госта који користи угоститељеве услуге, а не уноси ствари у угоститељски објект (бар одијело и ципеле). Излази, с друге стране, да ни ствари свих особа самим тим што су ушле у угоститељски објект нису „донијете” ствари. Ризике строге одговорности угоститеља законодавац је везао за добит коју остварује пружањем услуга госту.⁽³⁹⁾ И најзад, посебност је угоститељске оставе, што гост „донијете” ствари не предаје угоститељу, па ни угоститељ их није обвезан вратити госту: (чл. 712 ст. 1). Накнада штете коју угоститељ дугује за случај оштећења или нестанка ствари је санкција за повреду обвезе чувања ствари која се готово исцрпљује у подузимању мјера пажње, бриге и надзора над угоститељским објектом у коме се ствари налазе. Отуда и мишљење у правној теорији да обвеза угоститеља да чува донијете ствари госта извире из уговора о угоститељским услугама, а не уговора о угоститељској остави.

II. Одговорност за „предате” ствари госта

Да би безбрижније користио услуге или иначе постигао већу сигурност за поједине ствари, гост их може предати угоститељу „на чување” (чл. 724 ст. 3). С друге стране угоститељ је дужан ићи у сусрет госту и примити ствари чије посебно чување тражи (чл. 725). Излази да ствари на чување може предати угоститељу гост и то само док има својство госта. Бар начелно, угоститељу може бити повјерена било која ствар, али под увјетом, да већ има својство донијете ствари. Када гост затражи угоститељ је дужан примити ствар, чувати је са пажњом доброг привредника или доброг домаћина и вратити на захтјев госта. У пословној пракси предају ствари обично прати издавање потврде, легитимационог знака који омогу-

⁽³⁸⁾ Немајући правну самосталност, уговор о угоститељској остави је у саставу мјешовитог уговора, комбинирани или акцесоран уговору чији је предмет у пружању угоститељских услуга. Супротно мишљење види: Б. Лоза, о. ц., стр. 160.

⁽³⁹⁾ Да није тако ни угоститељска остава не би била онерозни правни посао, па ни угоститељ дужник пажње доброг привредника или доброг домаћина, (ст. 1 чл. 714).

Ћује госту да кад жели подигне предате ствари. Ако предата ствар буде оштећена или нестане кривицом угоститеља или особа за које одговара, гост постаје вјеровник накнаде штете. При томе, а то је потребно нагласити, одговорност угоститеља је квантитативно неограничена (чл. 724 ст. 3). Да би ангажирао одговорност угоститеља дозвољно је да гост докаже, потврдом или на други начин, да је ствар предао угоститељу код кога је нестала или оштећена. Међутим, гост није дужан обавјестити угоститеља о насталој штети (чл. 726). Напротив, начело савјесности поштења суд налаже угоститељу оставопримцу дужност обавјештавања госта о насталој штети на предатим стварима. ЗОО у чл. 725, ст. 1 ставља у дужност угоститељу да прими ствари на чување кад год то гост затражи. Међутим, може угоститељ одлучити да не прими ствари госта. Обзиром на значајне правне посљедице које одбијањем могу наступити, потребно је разликовати оправдано од неоправданог одбијања. У присуству смо оправданог одбијања кад угоститељ не хтједне примити ствари, јер не „располаже прикладним просторијама за њихово смјештање или њихово чување прелази његове могућности из каквог другог узрока” (чл. 725 ст. 1). У правној теорији и пракси поставит ће се питање каквим садржајем треба испунити тако широке појмове, стандарде, као што су: „прикладна просторија”, чување које „прелази могућности угоститеља”, а напосе у чему су „други узроци” који би могли несусретљивост угоститеља учинити оправдано. Код тако широких појмова ми немамо сигуран критериј помоћу кога би могли одредити када угоститељ нема прикладне просторије за смјештај ствари госта, па ће то зависити од оцјене судије већ према околностима сваког посебног случаја. На пр. према посебним прописима сви угоститељи који се баве примањем гостију на ноћивање у за то предвиђеним објектима, морају имати „осигурано чување ствари од вриједности и пртљага”, а хотели А категорије „сефове за чување ствари од вриједности”.⁽⁴⁰⁾ Ако сад гост затражи од угоститеља у хотелу А категорије да прими на чување позамашну суму новца, драго камење или накит веће вриједности, а угоститељ то одбије примити, такво одбијање требат ће квалификирати као неоправдано. Међутим, ако гост затражи то исто од угоститеља у једном скромном ресторенту, гдје пословни обичај налаже само примање ствари у гардеробу, јер нема „прикладних просторија за њихов смјештај”, одбијање угоститеља бит ће оправдано. Прелазило би чување могућности угоститеља ако би гост захтјевао предају неке животиње, чије чување је за угоститеља увијек тешко, не толико због недостатка просторија, колико због неадекватности опреме и неспремности особља да прими на чување толико неубичајену ствар. Исто би могло бити са предајом ствари које су потпуно или дјелимично опасне за ствари других гостију или чије би чување изискивало посебна знања угоститеља или чија вриједност прелази значај угоститељског објекта. Свакако, опће појмове које садржи текст чл. 725. треба схватити као гипке

⁽⁴⁰⁾ Чл. 7. тач. 21 и чл. 9. ст. д тач. 21 Правилник о категоризацији угоститељских објеката за смјештај, С. Л. СФРЈ, бр. 26/1967.

директиве и једно индикативно набрајање, чије ће садржаје испуњавати пословна пракса и суд према захтјевима времена водећи рачуна о природи ствари, категорији, врсти и значају угоститељског објекта и о пословним обичајима који прате угоститељску дјелатност. Ако угоститељ не прими ствари госта, а одбијање је оправдано, одговоран је госту ако нестану или буду оштећене као и за све друге донијете ствари госта, дакле ограничено. Међутим, ако се одбијање покаже неоправдано, угоститељ „дугује потпуну накнаду штете“, дакле одговара неограничено. Поставља се у правној теорији питање, да ли се неоправданим одбијањем мултиплицира пооштрена одговорност угоститеља или је само повријеђена обавеза да прими ствари из уговора који је био дужан закључити, па одговара неограничено али само ако му се оштећење или нестанак може приписати у кривицу? По једним правним писцима, одговорност је субјективна, јер одбијањем да прими ствари угоститељ је створио „једно ненормално стање у праву“ изазвано његовом кривицом⁽⁴¹⁾, односно, јер није испуњена једна његова уговорна обавеза.⁽⁴²⁾ По другима кад гост затражи пријем ствари угоститељ се ставља пред избор или да прихвати ствари и за њих одговара неограничено према правилима уговора остави или да одбије њихов пријем, у ком случају одговара неограничено према правилима предвиђеним за донијете ствари.⁽⁴³⁾ Истиче се да између одбијања угоститеља и евентуалног оштећења или нестанка ствари не постоји каузални нексус. Ако наступи штета, тада је проузрочена понашањима или околностима (на пр. крађа, оштећење изазвано понашањем другог госта или посјетника угоститељског објекта) које се не могу приписати у кривицу ни угоститељу ни особи за коју он одговара, али извјесно улазе у сферу обухваћену професионалним ризиком.⁽⁴⁴⁾ Осим тога, сматрамо, да у прилог таквог мишљења говоре и разлози правичности. Не би требало угоститељу који је неоправдано одбио примити ствари госта, пружити могућности да се у случају њиховог оштећења ескулпира доказом одсуства кривице своје или особа за које одговара. Пооштрена и неограничена одговорност била би посљедица повећаног ризика кога је сам стварио и чије посљедице треба да сноси. Потенцирана пооштрена одговорност спријечава да се изазвани повећани ризик пребаци на госта, који би у супротном случају оштећења или нестанка ствари био лишен заштите: кад би претрпљена штета на стварима прелазила квантитативно ограничење до кога угоститељ одговара. Поменимо, да посебне узансе предвиђају дужности пријема ствари госта само за угоститеље који се баве пружањем услуга „смјештаја или пансиона“, и то на све ствари које доноси гост у угоститељски објект, као што то дозвољава 300 (чл. 725 ст. 1) већ само „новац и ствари од вриједности“.⁽⁴⁵⁾ Отуда, ако би угоститељ у моменту

⁽⁴¹⁾ М. Бартош, о. ц., стр. 273.

⁽⁴²⁾ V. Geri, о. ц., стр. 64.

⁽⁴³⁾ G de Gennaro, *Commentario al codice civile di D. Amelio e Finzi, Contratti speciali*, Firenze, 1948, Т. II., стр. 675 и 686.

⁽⁴⁴⁾ М. Fragalì, о. ц., стр. 988. И по новели чл. 702. БГБ, одговорност се угоститеља „не може опростити ни за случај“, ако је оштећење, уништење или губитак погоднио ствари „чије је преузимање у оставу супротно пропису чл. 702, ст. 3. отклонио.“

⁽⁴⁵⁾ уз. 27 Посебне узансе у угоститељству, Сл. 1. СФРЈ, бр. 28/63.

закључења уговора са гостом изричито стипулирао примјену посебних узанси (чл. 1107 ст. 3) његова одговорност за неоправдано одбијање примјема ствари била би или сузжена (угоститељи који примају госте на ноћивање) или чак отклоњена (остали угоститељи). У правној теорији не постоји слагање међу правним писцима око питања основа одговорности угоститеља за ствари предате на чување. За писце који одговорност хотелјера за донијете ствари налазе да извире *ex lege*, сматрају да за предате ствари на чување извире из истог основа⁽⁴⁶⁾ или из уговора о хотелским услугама као мјешовитог уговора који у себи садржи и елементе уговора о остави.⁽⁴⁷⁾ Други аутори за које обвеза чувања донијетих ствари извире из уговора о хотелским услугама, налазе да однос који настаје између госта и угоститеља поводом предатих ствари на чување треба разматрати унутар посебног, али увијек акцесорног уговора о остави.⁽⁴⁸⁾ Француски правни писци који одговорност угоститеља за донијете ствари темеље на уговору о нужној остави, налазе да се предаја ствари врши на основу обичног уговора о остави.⁽⁴⁹⁾ Наши теоретичари сматрају да је предаја као и само доношење ствари у угоститељски објект предметног истог уговора о угоститељској остави.⁽⁵⁰⁾ На јединствени правни основ упућује истовјетност субјектата у обвезном односу и хомогеност прописа којима је институт угоститељске оставе регулиран. С друге стране, неспорно је да грађански законници, па и ЗОО, познају два комплементарна али различита правна режима одговорности угоститеља: „за донијете“ и за ствари „предате на чување“. Већ и сумарна упоредба бит ће довољна да их уочимо. Тако: 1. одговорност угоститеља за „донијете ствари“ начелно је поопштена (без кривице) и ограничена, док за „предате ствари“ субјективна или неограничена. 2. Одговорност за донијете ствари прати сваки уговор о угоститељским услугама, док за предате ствари тек и ако буду уручене угоститељу. 3. Одговорност за донијете ствари може бити ангажирана већ њиховом уношењу од стране госта у угоститељски објект⁽⁵¹⁾, а за предате тек њиховим уручењем угоститељу. 4. Донијете ствари доносе угоститељу обвезу чувања и надзора, а њена се повреда разријешава нак-

⁽⁴⁶⁾ С. Цигој, *Контракти и репарације*, Љубљана, 1973, стр. 183.

⁽⁴⁷⁾ P. Miccio, о. ц., стр. 44.

⁽⁴⁸⁾ M. Fragali, о. ц., стр. 967; V. Geri, о. ц., стр. 64; J. P. Couturier, о. ц., стр. 350; Ово мишљење имају и коментари чл. 2. Европске конвенције и чл. 16 Преднацрта међународне конвенције о уговору о хотелским услугама, Види: *Avant-projet de convention sur le contrat d'hôtellerie, Rome, UNIDROIT, 1976*, стр. 232.

⁽⁴⁹⁾ P. Гајан, о. ц., стр. 113; J. Gombert, о. ц., стр. 134.

⁽⁵⁰⁾ Б. Благојевић, о. ц., стр. 204; С. Перовић, *Облигационо право* Београд, 1976, стр. 502; М. Вуковић о. ц., стр. 135; Б. Ложа, о. ц., стр. 160.

⁽⁵¹⁾ Присталице уговора не одговорности угоститеља за донијете ствари често кажу, да одговорност угоститеља може бити ангажирана тек ако су ствари унијете у угоститељски објект. Тај став добрим дијелом је последица схваћања да се уговор о угоститељским услугама склапа „доласком особе у хотел“. Међутим, то није једини начин на који се може склопити уговор. Напротив, данас гост долази да прими услуге на темељу већ раније склопљеног уговора (уговор о угоститељским услугама на темељу потврбене резервације, уговора о алотману и сл.), па и његове ствари које угоститељ преузима ван угоститељског објекта треба сматрати „донијетим стварима“ госта. Присталице одговорности угоститеља *ex lege* сматрају да су ствари донијете и кад их унесе у угоститељски објект и особа која тек има намјеру бити гост. Сматрамо да ово мишљење отвара врата великим злоупотребама и прелипа строго одговорност угоститеља преко цињања и потреба због којих је она заснована. На тај начин заштиту угоститеља добиле би особе које своје ствари оставе у угоститељски објект, на пр. аутомобил на паркиралишту, па кад ствари буду оштећене или украдене, утврде да су имале намјеру постати гости.

надом штете. Предајом ствари, угоститељ преузима обвезу пријема ствари, чувања и враћања *in natura* на захтјев госта, а тек ако се оштети или нестане дугује накнаду штете. Не упућују ли већ и ове разлике на несигуран закључак да смо код одговорности угоститеља у присуству два правна основа: оставе као саставног дијела сваког уговора о угоститељским услугама за „донијете ствари” и инцидентне, али увијек акцесорне оставе за ствари „предате на чување”?

III. Закључак

Најприје треба истакнути да су прописи које нам у материји одговорности угоститеља за ствари нуде редаткори 300, подударни са модерном теоретском мисли и рјешењима која можемо срести у новнијем упоредном законодавству. Неограниченој одговорности угоститеља за донијете ствари госта, коју познају правила предатних грађанских законика, (§ 970 ОГЗ III новела; § 580 СГЗ, чл. 391 ОИЗ), а по њима и посебне узансе (уз. 27), законодавац је претпоставио строжу, али у правилу ограничену одговорност (чл. 724). Поред тога понашање особа које је гост довео или су му дошле у посјету и узроци у самој ствари, разлози су искључења одговорности угоститеља које не познаје наше раније законодавство (осим ОИЗ који у чл. 392 предвиђа могућност искључења одговорности „за штете учињене од путникове пратње, па му то биле слуге, својта или другови”). Неограничену одговорност за предате ствари може угоститељ отклонити оправданим одбијањем да их прими на чување. Ипак, сматрамо да се правилима 300 посвећених угоститељу могу упутити и неке замјерке. Строга одговорност угоститеља за донијете ствари госта већ је традиционално везано за хотелјере и друге угоститеље који примају госте на ноћење. Сматра се да су гости док користе услуге тих угоститеља присиљени оставити своје ствари у просторијама угоститељског објекта и на тај начин повјерити их на чување угоститељу који то може и знаде постићи јер има организацију која му омогућује контролу и надзор над угоститељским објектом, особљем, другим гостима и особама које улазе и излазе из објекта (портири, ноћни чувари, чувари паркиралишта и т. сл.). Међутим, 300 протегнуо је строгу одговорност хотелјера на све угоститеље па и оне у чијим објектима нити је уобичајена нити је могућа таква контрола и надзор. На који начин може вршити контролу и надзор у свом објекту угоститељ који води рестаурант или крчму на жељезничкој станици или на аеродрому? Боље је било остати код рјешења Нацрта 300 који је строгу одговорност за донијете ствари везао за угоститеље који примају госте на смјештај, а помоћу гипке одредбе чл. 742 давао могућност судовима да према конкретним околностима, врстама услуга и пословним обичајима који прате пружање тих услуга, прошире одговорност хотелјера и на угоститеље који се баве „сличним дјелатностима”. Такво је рјешење било ближе ставовима наше судске праксе и потребама, и могућностима и пословним обичајима нашег угоститељства. Осим тога, пропис

чл. 728. предвидео је право задржања само за угоститеље који примају госте на ноћење. Право задржања дато је хотелјерима из више разлога: у њихова здања улазе гости које они не познају, чију солвентност не могу провјерити, којима пружање својих услуга у правилу не могу ускратити, а к томе, право задржавања претставља и компензацију хотелјера за терет строге одговорности коју преузима над донијетим стварима госта. Правичност је налагала да се на све угоститеље пренесе, из истих разлога са теретом пооштрене одговорности и право задржања ствари које су гости донијели.

др Вјекослав Шмид